

Від редактора

УДК 323.21

ББК 66.5

ЧИ МОЖЛИВА ПОЛІТОЛОГІЯ СУЧАСНОЇ ЛІТЕРАТУРИ?

І. С. Монолатій

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника;
76025, Івано-Франківськ, вул. Шевченка, 57;
тел.+380 (342) 59-61-46; e-mail: iwan.monolatiij@gmail.com*

У статті здійснено спробу визначити особливості впливу красномовного письменства на сучасну політичну сферу та навпаки. Стверджується, що структури, що їх можна виявити в літературних текстах, можна проаналізувати з урахуванням зв'язку зі структурами політики, ідеології та історії. Зазначається, що не можна озвучувати політичних або теоретичних питань, пов'язаних з літературними текстами, без зосередження на їх мові; втручання літератури у політику, і навпаки – втручання політики в літературу, є своєрідним видом взаємодії поміж практиками, формами діяльності і способами мовлення, котрі усі разом і нарізно, творять спільний світ або спільні світи. Запропоновано тезу, що політологія літератури не є окремою гуманістичною дисципліною, а тому не існує якась єдина політологія літератури (подібно до того, як і не має єдиної політичної науки), а лише цілий конгломерат ідей та теорій (політичних систем, режимів, ідеологій, політичної й громадянської участі, політичних еліт і лідерства, виборів і виборчих технологій, прогнозування, етнічної політики, міжетнічної комунікації тощо). Висновується, що політологічний підхід в літературознавстві міг би бути цілком ефективним у дослідженнях так званого літературного канону, зокрема вивченні механізмів творення значимих для спільноти (національної, культурної, політичної) ідентичностей/цінностей, а відтак мати теоретичне і практичне значення для з'ясування природи політичного у художніх текстах – джерелах націєрозповідностей – в умовах глобалізації та інтернаціоналізації світу.

Ключові слова: політика, література, політологія сучасної літератури, постколоніальні студії, антиімперіалізм, націоналізм, ідентичність, цінності.

Основні зміни стосувалися поглиблення нерозв'язаної суперечки: чи можуть письменники й інтелектуали бути, як то кажуть, поза політикою, і якщо, то якою мірою. Парадоксально, але складність цього питання для окремого письменника й інтелектуала полягає в тому, що царина політичного й громадського розширилася настільки, що вже, здається, немає кордонів [29, с. 121].

Дев'ять десятиліть тому, осмислюючи ідею і організацію українського монархізму, її творець В'ячеслав Липинський у своєму фундаментальному полемічному творі «Листи до братів-хліборобів» так риторично озвучив роль письменника-публіциста в процесі національної творчості: «Яка роля письменника в організації перемоги для армії, до якої він належить; для армії, що вся бореться своїм ділом, своїм рухом, за перемогу своєї спільної віри і яка, щоб перемогти, мусить мати в собі найбільше людей діла, людей руху, і можливо менше людей тільки слова, тобто якраз письменників? Як писанням, тобто раціоналістичними методами друкованого слова, розв'язувати проблеми чисто ірраціональні, якими єсть проблеми волі і сили, тієї волі і тієї сили, од яких залежить здійснення так само ірраціональної в своїм заложенню і в своїх предпосилках кожної громадської політичної віри?» [21, с. 114-115].

Як бачимо, український мислитель задовго до знаного західного авторитета Едварда Саїда, актуалізував публічну роль письменників та інтелектуалів, про яку той зауважував, що їхнє значення, «виразно, та й усеціло очевидне: частково тому, що багато хто й досі відчуває потребу вбачати в письменникові-інтелектуалові людину, котру слід слухати як поводиря по бентежному теперішньому, а також як лідера угруповання, течії або ж групи, що бореться за збільшення своєї влади та впливу» [29, с. 122]. Звісно, міркування В. Липинського та Е. Саїда – не тотожні від самого їхнього прочитання. Зосібна українському мислителю йшлося, по-перше, про письменників українських (читай – політичних публіцистів, його сучасників), а, по-друге, літературу українську (щодо якої мислитель мав чимало засторог [21, с. 115]). Вказуючи на «руйнуючу роль всякої брехливо-усвідомлюючої літератури», він закликав подумати, «чи так би закінчився сучасний великий стихійний рух нашого народу, коли б наші письменники, наша інтелігенція, ті, що цей стихійний рух усвідомлювали і в слові формулювали, чесно виконували кожний своє завдання, чесно усвідомлювали хотіння тієї соціальної групи, до якої кожний з них по способу свого життя, по свому уродженню і вихованню належав» [21, с. 118].

Натомість палестинський інтелектуал дискутуючи, головним чином, про те, хто є письменником і чи має той право на участь у письменницьких конгресах в США [29, с. 120], твердив про «особливу символічну роль письменника як інтелектуала, котрий свідчить про пережите країною чи регіоном, [...] надаючи цьому досвіду громадської то-

тожності, назавжди вписаної в порядок денний глобального мовлення й мислення» [29, с. 127].

Вочевидь таке розуміння озвучених дилем, з одного боку, літератури як явища, і письменників як інтелектуалів – з другого, вимагає «вписування» літератури в діалектичний зв'язок нації і модерності через перспективу антиколоніалізму. Саме ця перспектива, на думку Марка Павлишина, має дві, взаємозалежні, сторони. Перша з них є свідченням того, що розвиток національної літератури можливий лише у рамках національного проекту – програми створення нової політичної й культурної нації, яка, водночас, є європейським винаходом. Друга ж твердить, що творити літературу в межах проекту побудови нації – означає творити літературу національну, яка, зазвичай, буде європейською [23, с. 84-85].

Відтак для сучасної української літератури завжди принциповим був, є і, мабуть, буде пошук власної ідентичності, який, як стверджує Марія Ревакович, є тотожним деколонізації української культури. Адже, «подібно до інших постколоніальних країн: вона дуже повільна, і в перехідному періоді їй притаманні множинність ідентичностей, гібридність і двомовність» [26, с. 9], а тому література «породжує відчуття невизначеності і виснаження [...] в ній не бракує різноманітності голосів» [26, с. 69]. Ця амбівалентність, що її особливості сформулювала свого часу Оля Гнатюк, як «Прощання з імперією», увиразнюючи у дискусії про ідентичності питання статусу і ролі української мови, суперництво двох концепцій нації (спільноти політичної та спільноти етнокультурної) та проблему успішності українського модернізаційного проекту [6, с. 488-489], творить одну з підстав політологічного прочитання творів сучасної української літератури.

А що тексти становлять важливу частину дискурсу ідентичності, а модерні нації створили ідеології та літератури, досі привабливою є ідея, що культурна ідентичність лежить на перетині історії культури та культурної антропології, історії ідей та історії політичної думки, соціології і політології [6, с. 18, 20]. Щоправда у цьому пошукові мусимо не наштовхнутися на перешкоду сучасного українського літературознавства, озвучену Соломією Павличко, яка стверджувала, що «література для більшості літературознавців продовжує бути міметичним інструментом, який відображає, передає, має ідеї, сюжети, теми, зміст і т. д.» [22, с. 485]. А той факт, що в українській літературознавчій практиці досі бракує цікавих та оригінальних інтерпретацій, підштовхуватиме науковців, згідно з міркуваннями Ярослава Поліщука, до реалізації дослідницького принципу «зміщення акценту з процесу на текст» [24, с. 19].

Позаяк допомогти тут могла б і вдала комунікація – на рівні інтерпретації як минулого з сучасним, так і дослідницького досвіду чи досвіду писання, залежатиме вона ще й від відповідності кодам, якими оперуватиме читацька аудиторія [16, с. 36]. Вочевидь така пропозиція від-

повідаеть одній із сучасних версій про літературний процес як ринок ідей, що відбивають/змінюють масову свідомість. Зосібна Костянтин Родик вважає, що аналізувати твори письменників слід через призму «написаного ними в координатах соціології (філософії, психології тощо) літератури і читання. Які суспільні процеси, приховані (або спотворені) політиками та журналістами, віддзеркалюють художні твори? Наскільки «екологічно чистими» або навпаки небезпечно забрудненими є ідеї, що часом поза волею автора випаровують його книжки?» [28, с. 3]. Зауважимо, що цей підхід лише у загальних рисах відображає теорію політичної та експресивної каузальності американського літературного критика-марксиста Фредеріка Джеймсона. Її сутність полягає у тому, що структури, що їх можна виявити в літературних текстах, можна проаналізувати з урахуванням зв'язку зі структурами політики, ідеології та історії [20, с. 246].

Поза сумнівом, детальне нині вивчення і переоцінка творів літератур – світової та національних – лише увиразнюватиме нові підходи до розуміння сучасної літератури, яку Леонідас Донскіс влучно називає «полем битви між протилежними поглядами на світ і людяність» [12, с. 9]. Приміром, «свідчення літератур» Середньої (Центрально-Східної Європи) (поряд із вже інституціалізованою натепер латино-американською літературою) є тим лакмусовим папірцем, що показуватиме конкретний регіон та його історичний досвід, який містить, з-поміж іншого, тріаду смислів – політики, ностальгії та пам'яті – вписаних у пост-дискурси – імперський і тоталітарний [37, с. 59-73]. Їх нині конструюють двояко: як «зону переходу» [5, с. 9-14], і як «збентежену ідентичність» [13, 2010, с. 15-17].

Ці, сказати б, обставини спричинили й нові тенденції в літературознавстві, передусім у напрямку соціології літератури, яка, на думку західних вчених, відповідає за політику літератури. Відтак з-поміж тих новацій, що визначатимуть поступ сучасної літератури Венді Грісволд виокремлює такі: 1) сучасні міжнаціональні і міжетнічні конфлікти, що можуть бути прикладами взаємодії літератури та ідентичності; 2) виникнення зв'язків між двома типами аналізу творів – інституціонального і читацького резонансу; 3) «нове відкриття» автора (творчого агента) – з його досвідом і особливостями статусу текстів; 4) взаємини між друкованою літературою та іншими формами медіа-культури, зокрема у контексті культурної глобалізації [35, с. 30-32]. Натомість для Террі Іглтона зацікавлення соціологією літератури можна витлумачити двояко. По-перше, йдеться про реалістичний підхід (у сенсі епістемологічному), згідно з яким літературу визначає її суспільний контекст. По-друге, йдеться про прагматичний підхід, за якого літературу характеризують різноманітні чинники, а тому її можна читати у різних контекстах, підкреслюючи її соціологічну детермінанту. Остання і буде одним з варіантів для конкретної політичної ситуації [33, с. 324]. А що «мистецт-

во аналізування літературних творів сьогодні вимирає, подібно як народний танець», то, як виснував дослідник, не можна озвучувати політичних або теоретичних питань, пов'язаних з літературними текстами, без зосередження на їх мові [34, с. 9-10].

Відтак, якщо йдеться про «політичне письмо», вже хрестоматійною стала теза Ролана Барта про те, що експансія політичних і суспільних подій в сфері літературної свідомості створила новий тип «людини, що пише» – поєднання активіста і письменника. Від першого вона бере ідеальний образ борця за справу, а від другого – думку, що написаний твір є діяльністю [32, с. 34-35]. Для вченого, «Текст – це такий соціальний простір, в якому не сховається жодна мова і жодний суб'єкт, який промовляє, не буде суддею, господарем, політиком, сповідником, дешифрувальником, і теорія Тексту невпинно зливається з практикою письма» [3, с. 496].

Натомість для Гомі Бгабга, визначальним є феномен амбівалентності маргінесу націєпростору. Його виявлення, на думку автора поняття «націєрозповідність», це, передусім, спростування твердження про культурну вищість, незалежно від того, чи походить вона від імені «старих» «постімперіалістичних» націй, чи ж від «нових» націй периферії. «Це значно суттєвіше втручання у виправдовування сучасності – прогресу, гомогенності, культурної органічності, закорінених націй, великого минулого, які раціоналізують авторитарні тенденції у культурі в ім'я національних інтересів чи етнічного привілею» [4, с. 739]. Щоправда, у епіцентрі уваги теоретика націєрозповідності, міститься «локальність» національної культури з визначальною дихотомією «зовнішнє»/«внутрішнє». Вона, на думку вченого, є процесом гібридності, який «втягує нових “людей” до політичної структури, витворюючи інше місцезнаходження значення, і, звичайно, продукуючи у політичному процесі політичний антагонізм та непередбачені сили політичної репрезентації» [4, с. 739]. В результаті, цей підхід, в осерді якого – дискурсивна концепція ідеології, – даватиме змогу досліджувати «альтернативні сили та аналітично опозиційні можливості» – проблеми повсякдення, «нові» етнічності, нові громадські рухи, «політику різноманітності», молодіжний рух тощо. Цікаво, що, сказати б, «паралельно», розглядати літературу як двійник націоналізму через призму захисту локальності запропонував Саймон Дюрінг, оголосивши літературний канон «націоналістичним» [15, с. 745].

Відтак запитання, винесене у заголовок моєї статті, навіть за начебто позірної обмеженості наукових й методологічних засад на користь коректності використання поняття «політологія сучасної літератури», набуває цілком обґрунтованих вимірів. Адже тут на допомогу приходять теза вже згаданого Фредеріка Джеймсона, який виснував, що «у будь-якому випадку можна очікувати на нове поняття, яке будучи витягнутим з типології політичних ідеологій, випробує базові семанти-

чні перегрупування, коли його початковий референт (ця популярно передова класова коаліція робітників, селян та малих буржуа, загально названа «народ») зник» [10, с. 758]. А що вченому йшлося, передусім, про постмодернізм і деполітизоване бюрократичне суспільство, можна погодитися з Джеймсоною ідеєю, що ідеологія таки має значення у постмодерному суспільстві (головним чином, у культурі). Однак його прогнозування, що за цих умов референт-народ зникатиме, викликає певні застереження. Тут, скоріш за все, маємо справу з глокалізацією (глобальною локалізацією) – глобального світогляду, пристосованого до локальних умов [27, с. 52]. Відтак відбувається конкуренція регіональних і національних цінностей, що призводить до культурної глобалізації [8, с. 19], проте слід пам'ятати, що вже нині культурна гіпотеза вважається однією з-поміж тих теорій, «які не діють» у розвиткові націй, організованих не вельми ефективно й у соціально небажаний спосіб [2, с. 63, 73].

Ці поодинокі чинники, певною мірою, увиразнюють крах літературоцентризму, з одного боку, і літературократії, з другого. Йдеться, зокрема про новий статус літератури, активні пошуки її місця в постмодерній дійсності [25, с. 3]. Адже, згідно з міркуваннями Жака Рансьєра, наша сучасність виразно показує, що «література є політичною активністю власне, як і сама література. Відтак немає сенсу запитувати, чи письменники мусять провадити якусь політику, чи посвячуватися чистому мистецтву, оскільки навіть воно має щось спільного з політикою. Натомість політика літератури засвідчує існування необхідного зв'язку між політикою як специфічною формою колективної діяльності та літературою, як визначеним практикою мистецтвом слова» [36, с. 350]. Тому втручання літератури у політику, і навпаки – втручання політики в літературу, є своєрідним видом взаємодії поміж практиками, формами діяльності і способами мовлення, котрі усі разом і наодинці, творять/поділяють спільний світ або спільні світи [36, с. 351].

То ж у чому тоді полягає принада політології сучасної літератури, якщо вона справді існує, або могла б існувати?

По-перше, політологія літератури не є окремою гуманістичною дисципліною, а тому немає ясно витлумачених меж, котрі б відокремлювали її від інших галузей знання про людину і світ.

По-друге, не існує якась єдина політологія літератури (подібно до того, як і не має єдиної політичної науки), а лише цілий конгломерат ідей/теорій (політичних систем, режимів, ідеологій, політичної й громадянської участі, політичних еліт і лідерства, виборів і виборчих технологій, прогнозування, етнічної політики, міжетнічної комунікації тощо).

По-третє, інституціалізація, а відтак функціонування політології літератури певною мірою загрожуватиме вільному розвиткові самої літератури, зокрема літературній творчості як певного ресурсу культури, оскільки знищуватиме віру у метафізичну силу мистецтва, добровільно/насилно «вписуючи» її в теорії і міфологеми політичної науки.

Однак, на мою думку, саме політологія літератури могла б пояснити або обґрунтувати ту чи іншу теорію політичної науки, використовуючи методологію останньої, діагностуючи стан і перспективи політизації красного письменства конкретними інтерпретаціями слова і тексту. До того ж політологічний підхід в літературознавстві міг би бути цілком ефективним у дослідженнях так званого літературного канону, зокрема вивченні механізмів творення значимих для спільноти (національної, культурної, політичної) ідентичностей/цінностей, а відтак мати теоретичне і практичне значення для з'ясування природи політичного у художніх текстах – джерелах націєрозповідностей – в умовах глобалізації та інтернаціоналізації світу.

Поза тим, що уявлена досі в Україні політологія сучасної літератури, на початку ХХІ ст. західними вченими активно репродукується зокрема через призму постколоніалізму, культурології, «нового історизму», політичної критики, фемінізму і гендерних студій, її *українські* витoki криються у публічному просторі дискусій вітчизняної літературно-критичної думки ХХ століття.

Витoki *української* політології пропоную шукати щонайменше упродовж ХІХ ст., головним лейтмотивом яких була антиімперська і антиколоніальна спрямованість «некласичних» літературних текстів (зі зрозумілих причин залишаю поза увагою твори Т. Шевченка та М. Гоголя). Зокрема у знаменитій «Історії Русів» (приблизно 1822-1825 рр.) невідомий досі автор стверджував, що українці, «народ вільний і готовий кожночасно вмерти за свою вольність до останньої людини, і характер сей у ньому вроджений і непридобний до насилування; а при тому, не зважаючи на його зовнішню простоту, є він розсудливий і прозірливий, себто вміє цінувати свободу держав і народів» [18, с. 121]. Згодом Микола Костомаров у дослідженні «Дві руські народності» (1861 р.) зазначав, що «Письменство є душа народнього життя, є – самосвідомість народности. Без письменства народність займає лишень пасивне становище; тим то в якого народу письменство багатіше й більш розвинене, то в нього й народність міцніша, й порука за те, що він завзятіше зберігатиме свою народність серед ворожих обставин історичного життя; тай сама суть народности виявляється виразніш і видніше» [19, с. 14-15]. Згодом Михайло Драгоманов – батько-засновник української політології – у своїх «Чудацьких думках про українську національну справу» (1891 р.) вказував, що «українське письменство доти не стане на міцні, свої ноги, доки українські письменники не будуть діставати всесвітні образовані думки й почуття просто з західної Європи, а не через Петербург і Москву, через російське письменство, як це робиться досі, через що виходить так, що навіть москвоненависне українолюбство по своїм основним думкам буває ніщо інше, як європоненависне москволубство, тільки трохи перелицьоване» [14, с. 245-246].

У ХХ-му столітті визначальні антиімперські постулати сформулювали, з-поміж інших, тексти Миколи Хвильового (1926 р.) та Івана Дзюби (1965 р.), центральним для яких став сполучник *чи* – у сенсі запитання-репліки до кожного, кому не були байдужі актуальні проблеми виживання України за умов більшовицького і комуністичного культурного будівництва. Свої твори ці автори перетворили у легендарні памфлети, наскрізною темою яких стала антиколоніальна критика провінціалізації і русифікації позбавленої політичної суб'єктності підсоветської України.

Для автора знаменитого заклику «Геть від Москви!», «гасло “Європа” залишається при всій його актуальності. [...] Коли “модерністська” гігантомахія, не маючи під собою відповідного ґрунту, наблизилася до нас європейські далі, то яким же треба бути безвихідним “чинушею”, щоб не бачити, в які широкі горизонти упирається наш молодий рух. [...] Чи, може, [...] Україна так собі, для “блізіру”, а справді все-таки Малоросія?» [30, с. 582-583]. Відтак для І. Дзюби, лише комуністичне розуміння інтернаціоналізму створило б усі підстави для ситуації, коли «не треба буде стежити за кожним українським словом, кожною українською душею, не треба буде витрачати колосальні суми й кошти на пильнування, “пресечення”, “искоренення” ... І не доведеться запаковувати в кадебістські “ізолятори” людей, вся “вина” яких у тім, що вони люблять Україну синівською любов'ю і тривожаться її долею» [11, с. 262]. Відтак, на мою думку, антиімперський пафос лише цих двох текстів підтверджує думку Аніа Лумба про те, що «літературні тексти не просто відбивають домінуючі ідеології, а й закодовують напруги, складнощі й нюанси у самій колоніальній культурі» [1, с. 213]. Відтак вони є ще й прикладом того, що література є засобом культурного та ідеологічного впливу, який Віра Агеєва називає «мовою підпорядкованих і культурним спротивом» [1, с. 212].

Не слід забувати й акцентування на іншому вимірі антиколоніального дискурсу української літератури – її європейськості, озвученій Миколою Зеровим у його знаменитій праці «Ad Fontes!» (1926 р.): «Хочемо ми чи не хочемо, а з часів Куліша і Драгоманова, Франка і Лесі Українки, Коцюбинського і Кобилянської – щоб не згадувати імен другорядних – європейські теми і форми приходять у нашу літературу, розташовуються в ній. І вся справа в тім, як ми цей процес об'європеювання, опанування культури переходитимем: як учні, як несвідомі провінціали, що помічають і копіюють зовнішнє, – чи як люди дозрілі і тямущі, що знають природу, дух і наслідки засвоєваних явищ і беруть їх з середини, в їх культурному естві» [17, с. 572-573]. Відтак про необхідність вирватися із зачарованого кола провінціалізму (не літературі, а саме Україні та її культурі) написав Юрій Шевельов у своєму есеї «Над озером. Баварія» (1948 р.): «хай будуть благословенні ті, хто хоче покласти край мертвоті українського старозавітного хутора, перенесеного порядком

утікання від свого часу і компенсування простором до центру Центральної Європи. Від того, чи вони збудять сонного, чи змусять його розглядатися й мислити, залежить дуже багато. Тому може ніколи роля мистецтва в історії українського народу не була така велика і відповідальна, як тепер. Питання стоїть просто: або Україна – або тривання нашого провінціалізму» [31, с. 45].

Думаю, що тексти української літературно-критичної думки ХХ ст. (до проголошення Україною незалежності) можуть бути предтечами власне *української* політології літератури. Адже вважається, що до 1991 р. українській літературі загалом був притаманний антиколоніальний пафос, який після цієї хронологічної межі набув рис пафосу постколоніального [9, с. 7]. У цьому контексті непросте завдання української літератури формулює Володимир Даниленко: «або вона має далі боротися за ідею виживання української нації, або створювати літературу космополітичну, вийти на світовий ринок і залишити вирішення проблеми виживання нації політикам і суспільству, пам'ятаючи, що для України все ще актуальною залишається духовна боротьба за самоствердження, якої вже давно не мають інші європейські нації» [9, с. 7-8].

Натомість є ще одне важливе спостереження – розгортання постмодерністського мислення в українській літературі, що певною мірою відповідає постулатам політики літератури і/або політології сучасної літератури. Зосібна Тамара Гундорова актуалізує «інакшість» української літератури від 1990-х років, вбачаючи у Чорнобильській катастрофі подію, яка легалізувала початок українського постмодерну, окреслюючи його як «післячорнобильську бібліотеку» [7, с. 8-9]. Однією з найважливіших ознак її текстів стало, на думку вченої, «відкривання Іншого: інших мов, ідентичностей, статей, націй, моделей поведінки, що не зводяться до того ж самого, бажання плюральності...» [7, с. 106]. Адже йдеться, передусім, про відлуння у постмодерних теоріях посттравматичного досвіду і способи його (не)репрезентації в літературі постмодернізму, зокрема таких травматичних подій, як Голокост, Великий терор, Голодомор і Чорнобиль, що сигналізують про «непереборну дискретність часопростору» [7, с. 18].

Останній переконливо свідчить про зміну парадигми творення сучасної літератури, яка, зазвичай, існує сама собою, незалежно від того, зауважують її чи ні, стверджуючи тим самим її (літератури) непередбачуваність. Зауважмо: політологія літератури ставить перед нами непрості завдання, що їх можна окреслити на сьогоднішній момент, такими собі нерозкритими «шифрами неусвідомлюваного». Тому зпоміж «класичних» завдань нині, є й таке, озвучене вже згадуваним В. Липинським: «Коли неграмотний солдат, посланий на розвідку, карається смертю за брехливе донесення, бо брехливе усвідомлення армії може грозити їй катастрофою – то яка має бути кара грамотним інтелігентам-письменникам, що за для своїх інтересів нечесно виконують свій

обов'язок, що брехливо усвідомлюють свою націю і брехливо формулюють оте стихійне хотіння, од якого залежить буття або небуття нації?» [21, с. 120].

І це, погодьмося, запитання до практики політики літератури, зокрема сучасної і української.

Література:

1. Агеєва В. Дороги й середохрестя. Есеї / Віра Агеєва. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2016. – 352 с.
2. Аджемоглу Д. Чому нації занепадають. Походження влади, багатства та бідності / Дарон Аджемоглу, Джеймс Робінсон; пер. з англ. О. Дем'янчука. – К.: Наш формат, 2016. – 469 с.
3. Барт Р. Від твору до тексту / Ролан Барт; пер. Ю. Гудзя // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. – 2-е вид., доп. / За ред. М. Зубрицької. – Львів: Літопис, 2002. – С. 491-496.
4. Бгабга Г. Націєрозповідність (передмова до книги «Нація і розповідь») / Гомі Бгабга; пер. М. Зубрицької // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. – 2-е вид., доп. / За ред. М. Зубрицької. – Львів: Літопис, 2002. – С. 738-740.
5. Буден Б. Зона переходу. Про кінець посткомунізму / Борис Буден; пер. з нім. Н. Ваховська. – К.: Медуза, 2013. – 224 с.
6. Гнатюк О. Прощання з імперією. Українські дискусії про ідентичність. Авторизований переклад з польської / Оля Гнатюк. – К.: Критика, 2005. – 528 с.
7. Гундорова Т. Післячорнобильська бібліотека: Український літературний постмодернізм. – Вид. друге, випр. і доп. / Тамара Гундорова. – К.: Критика, 2013. – 344 с.
8. Гьофе О. Демократія в епоху глобалізації / Отфрід Гьофе; пер. з нім. Л. Ситніченко, О. Лозінської. – К.: ППС-2002, 2007. – 436 с.
9. Даниленко В. Лісоруб у пустелі: Письменник і літературний процес / Володимир Даниленко. – К.: Академвидав, 2008. – 352 с.
10. Джеймсон Фр. Політика теорії: ідеологічні погляди у постмодерністичних дебатах / Фредерік Джеймсон; пер. М. Стасіва // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. – 2-е вид., доп. / За ред. М. Зубрицької. – Львів: Літопис, 2002. – С. 748-760.
11. Дзюба І. Інтернаціоналізм чи русифікація? / Іван Дзюба. – [Б. м. в.]: Сучасність, 1968. – 264 с.
12. Донскіс Л. Влада та уява. Студії з питань політики та літератури / Леонідас Донскіс; пер. з англ. О. Буценко. – К.: Спадщина, 2012. – 280 с.
13. Донскіс Л. Збентежена ідентичність і сучасний світ / Леонідас Донскіс; пер. з англ. О. Буценко. – К.: Факт, 2010. – 312 с.
14. Драгоманов М. Вибрані твори. Збірка політичних творів з примітками під загальною редакцією Павла Богацького / Михайло Драгоманов. – Том I. – Прага – Нью Йорк: Український соціологічний інститут в

- Празі; Накладом українських поступових товариств в Америці, 1937. – 415 с.
15. Дюрінг С. Література – двійник націоналізму? / Саймон Дюрінг; пер. М. Зубрицької // Слово. Знак. Дискурс. Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. – 2-е вид., доп. / За ред. М. Зубрицької. – Львів: Літопис, 2002. – С. 744-745.
16. Заярнюк А. Література в історії та історіографії / Андрій Заярнюк // Історії літератури: Збірник статей / Упорядники О. Галета, Є. Гулевич, З. Рибчинська. – К.: Смолоскип; Львів: Літопис, 2010. – С. 1-40.
17. Зеров М. Твори в двох томах. – Т. 2: Історико-літературні та літературознавчі праці / Микола Зеров; упор. Г. П. Кочура, Д. В. Павличка. – К.: Дніпро, 1991. – 601 с.
18. Історія Русів / Редакція і вступна стаття Олександра Оглоблина; переклад Вяч. Давиденка. – Нью-Йорк: Видавництво «Вісник» – ОЧЧСУ, 1956. – 346 с.
19. Костомаров М. Дві руські народности / Микола Костомаров; пер. О. Кониський, передм. Д. Дорошенка. – К.; Ляйпціг: Українська Накладня, [б. р.]. – 111 с.
20. Лемберт Г. Літературна теорія (literary theory) / Грег Лемберт // Енциклопедія постмодернізму / За редакцією Ч. Е. Вінквіста та В. Е. Тейлора; пер. з англ. В. Шовкун; наук. ред. перекл. О. Шевченко. – К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2003. – С. 244-247.
21. Липинський В. Листи до братів-хліборобів. Про ідею і організацію українського монархізму. Писані 1919-1926 р. / Вячеслав Липинський. – Відень, 1926. – 580 с.
22. Павличко С. Теорія літератури. Видання друге / Соломія Павличко. – К.: Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2009. – 679 с.
23. Павлишин М. Література, нація і модерність / Марко Павлишин. – Львів: Центр гуманітарних досліджень; К.: Смолоскип, 2013. – 88 с. («Університетські діалоги», № 18).
24. Поліщук Я. Дилеми української історіографії / Ярослав Поліщук // Історії літератури: Збірник статей / Упорядники О. Галета, Є. Гулевич, З. Рибчинська. – К.: Смолоскип; Львів: Літопис, 2010. – С. 1-23.
25. Поліщук Я. Реактивність літератури / Ярослав Поліщук. – К.: Академвидав, 2016. – 192 с.
26. Ревакович М. Гендер, географія, мова: у пошуках ідентичності в сучасній українській літературі / Марія Ревакович. – Львів: Центр гуманітарних досліджень; К.: Смолоскип, 2012. – 72 с. («Університетські діалоги», № 15).
27. Робертсон Р. Глокалізація: часопростір і гомогенність-гетерогенність / Роланд Робертсон; // Глобальні модерності / За редакції Майка Фезерстоуна, Скота Леша та Роберта Робертсона; пер. з англ. Т. Цимбала; наук. ред. І. Чудовської-Кандиби. – К.: Ніка-Центр, 2008. – С. 48-72.

28. Родик К. Актуальна література: пунктир-енциклопедія. Книжка перша / Костянтин Родик. – К.: Радуга, 2016. – 255 с.
29. Саїд Е. Гуманізм і демократична критика / Едвард Саїд; пер. з англ. А. Чапай. – К.: Медуза, 2014. – 142 с.
30. Хвильовий М. Твори у двох томах. – Том 2: Повість. Оповідання. Незакінчені твори. Нариси. Памфлети. Листи / Микола Хвильовий; упор. М. Г. Жулинського та П. І. Майдаченка. – К.: Дніпро, 1991. – 925 с.
31. Шевельов Ю. Триптих про призначення України / Юрій Шевельов; упоряд. В. Склярова, Т. Данько; передм. А. Порохівник. – Харків: Видавець Савчук О. О., 2013. – 96 с.
32. Barthes R. Stopień zero pisania / Roland Bartes; przełożyła K. Kot. – Warszawa: Wydawnictwo Aletheia, 2009. – 281 s.
33. Eagleton T. Dwie drogi socjologii literatury / Terry Eagleton; przełożyła E. Wojciechowska // Socjologia literatury. Antologia. Redakcja naukowa G. Jankowicz, Michał Tabaczyński. – Kraków: Korporacja Ha!art, 2015. – S. 324-331.
34. Eagleton T. Jak czytać literaturę / Terry Eagleton; przełożyła A. Kunicka. – Warszawa: Wydawnictwo Aletheia, 2014. – 274 s.
35. Griswold W. Najnowsze tendencje w dziedzinie socjologii literatury / Wendy Griswold; przełożył M. Tabaczyński // Socjologia literatury. Antologia. Redakcja naukowa G. Jankowicz, Michał Tabaczyński. – Kraków: Korporacja Ha!art, 2015. – S. 16-32.
36. Rancière J. Polityka literatury; przełożył J. Franczak // Socjologia literatury. Antologia. Redakcja naukowa G. Jankowicz, Michał Tabaczyński. – Kraków: Korporacja Ha!art, 2015. – S. 350-374.
37. Wójcicki K. Nostalgia i polityka. Esej o powrocie do Europy Środkowej / Kazimierz Wójcicki. – Warszawa: Czuły Barbarzyńca Press, 2015. – 124 s.
- Стаття надійшла до редакційної колегії 20.09.2016 р.
Рекомендовано до друку д.політ.н., професором Гоном М.М. (Рівне),
д.політ.н., професором Набитовичем І. Й. (Люблін, Республіка Польща)*

IS THE POLITOLOGY OF THE MODERN LITERATURE POSSIBLE?

I. S. Monolatii

*Vasyl Stefanyk Precarpathian National University;
76000, Ivano-Frankivsk, st. Shevchenka, 57;
tel.+380 (342) 59-61-46; e-mail: iwan.monolatii@gmail.com*

The article attempted to identify features of the influence of literature on contemporary political sphere and vice versa. It is alleged that structure, they can be found in literary texts can be analyzed on the basis of communication with the structures of politics, ideology and history. It says that you

---

cannot voice political or theoretical issues related to literary texts, without focusing on their language; intervention literature to politics and vice versa – intervention policy literature is a peculiar kind of interaction among practitioners, forms and ways of speech, which all together and alone, create a common world and shared worlds. A thesis that politology of the literature is not an isolated humanist discipline, so there is some unique politology of the literature (just as no single political science), but only a conglomeration of ideas and theories (political systems, regimes, ideologies, political and civic participation, political elites and leadership, elections and electoral technologies, forecasting, ethnic politics, interethnic communication, etc.). The conclusion is that political science in literary approach could be quite effective in studies of so-called literary canon, including the study of the mechanisms for creating meaningful community (ethnic, cultural, political) identity/values and therefore have theoretical and practical importance for understanding the nature political in art texts in the context of globalization and internationalization of the world.

Key words: *politics, literature, the politology of the Modern Literature, postcolonial studies, anti-imperialism, nationalism, identity, values.*